

מקור נוסף

362 10018 קצנצ'א

אברהם יצחק

מהותו האמתית של היהודי

אֵלֶם פִּי יִהְיֶה קְעוֹד־בְּשִׁילֹן שְׂאֵת אֲזִי־סִפְתָּהּ אֲזִי בְּלִרְת וְתִהְיֶה קְעוֹד־בְּשִׁילֹן לְגַמֵּעַ
צָרְעֵת וְהִבְיֵא אֶל־אֶתְךָ מִבְּתוּנִים: (ויקרא י"ג א')

"אמר ר' שמלאי כשם שייצרתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף": (ויקרא רבה י"ד א')

דברי המדרש הג"ל שרהובאו גם ברש"י כאן בפרשה, מראים שיישנה הקבלה מסוימת בין דני מצרעת לשאר הקורבנות, אלא שכאן כניכול האדם הוא הקרבן, מאחר והדינים המתפשים כאן נוגעים לתיקונו ולטהרתו של האדם בעצמו.

לאור זאת, מציין המאן ר' יוסף דוב סולובייצ'יק כי הניסוח בה משתמשת התורה בתיאור תופעת הצרעת שונה מהניסוח בפרשת ויקרא הן בהקרבנות קרובות. בעוד בתחילת חומש ויקרא (א' ב') מתנסחת התורה בלשון: "אֵדָם פִּי־קָרִיב מִפֶּם קָרְבָן לֶה' ", הרי שכאן התבטאה התורה רק בלשון: "אדם", מבלי לציין שהוא בא "מכם". מדוע שינתה התורה את הניסוח כאן ולא ציינה שהאדם המצורע מגיע מתוכנו?

התשובה לכך נמצאת בדברי הרמב"ם המפורסמים בהלכות גירושין (ב' כ'). הרמב"ם מכאר שניתן לכוף אדם לקיים מצווה מאחר ורצונו הפנימי של האדם הוא כאמת להיות חלק מכלל ישראל ולקיים את המצוות. מה שעומד נגדו הוא היצר הרע, המסית אותו לעבור על רצונו קונו. כאשר מייסרים אדם ומכים אותו עד שהוא אומר בסופו של דבר: "רוצה אני" אנו מייחסים לאמירה זו כמבטאת נאמנה יותר את מהותו הפנימית מאשר הרצון שהביע בתחילה להיטא ולסרב לעשות את המוטל עליו.

מסיבה זו לא כתבה התורה את המילה: "מכם" בפרשת מצרעת. הצרעת מגיעה לאדם כתוצאה מחטא או משפלות מוסרית כלשהי, כפי שאירע לגמזי, לנעמן ולדמחיות אחרות בתנ"ך. על מצב זה של שפלות אי אפשר להתבטא בלשון: "מכם", מאחר והוא אינו מגיע מפנימיותו, אלא האדם נגרר אל מציאות זו סבת פיתוי השולם החיצון. ברגע שהאדם מפנים שהרצון לחטוא אינו חלק ממהותו הפנימית הוא כבר עשה את הפסיעה הראשונה בדרך לטהרה וליציאה מן החטא.

(יג, ב) אדם כי יהיה בעור בשרו שאה או ספחה או כהרת, והיה בער בשרו לנע צרעת הוהא אל אהרן הכהן, וכהעמ"ד הביא בשם ותי"ק ראובן משמעו חטוב [אדם קרויים אדם ותי"ק קרויים אדם] ויש להמורה הא צרעת באה על חטא לה"ר וכבר אמר הו"ל נאמר המשה פעמים תורה גבי צרעת ללמד שכל המספר לה"ר כאילו עובר על המשה חומשי תורה, והדבר הארטי בנונה לה"ר יותר העבירות שבאו עליהן צרעת כגון צרות עין ועוד, ולמה מציירת התורה וך צרעת באדם חשוב.

והנה בחורה שבע"פ האריכו"פ לכאר הסכוח שגורמות צרעת בעור האדם, נבי בדים, נבי כמים, אבל בחורה שככתב אין מזה כלום כי אם רק רמז מצרעת — מוציא רע, צרעת עין, והלא העיקר הוא לעמוד על שורש חטא שמביא לידי צרעת ולפרש מלה"ר ומרכילות ומצרות עין וכדומה לזה, והיה לתורה שככתב להאריך בגנות לה"ר, וכפרשת חוריע מצרוע לא נאמר אפי' הלה"ר של לה"ר כי אם בפרשת קדשים כתוב לא תלך רכיל בעמך.

והנראה בזה שמגילות האדם אינו נמוד בזה אם יש לו נגיעים או אין לו נגיעים או אם לומד מוסר או אינו לומד מוסר, אלא אם עושה תחבולות להיטהר מנגיעו, ולפעמים אם ילמד הרכה ולא יתקן מעשיו הרי הוא בבחינת שתכונתו קודמת למעשיו, שאין תכונתו מתקיימת.

אדם — אדם חטוב הוא — כי יהיה בעור בשרו שאה או ספחה או כהרת והיה בעור בשרו לנע צרעת והוהא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים, שמחפש רפואה לנגיעו, וכופה את עצמו לכא לכהן, מי שתפקידו לרפאות בני"י מדברים המוזהמים שמוזהמים את רוחו ונשמתו ומסמאים אותו, לרופא רוחני, ומגלה את נגיעו, זהו אדם חשוב, וזהו העיקר, ואיך יל גמור כהורה שבע"פ.

ואם מחלה קשה לו לבא, ובא כאילו בעל כרחו, והוהא — ע"י אחרים, אבל לכסוף יכא מעצמו כי ננפשו הוא כדה"כ או כי ישוב הכשר החי ונחפך ללכן רפא — מעצמו — אל הכהן, ואז כבר יקד לו סבת הנגע, והגנות החורבן שלה"ר גורם.

וכדברי המגיד מדובנא כי המספר לה"ר אינו יודע גדול הרעה שהוא מביא למטה וקטנות למעלה, וכמה גדול כח היצבור להזיק ולחבל, מה עשה הקב"ה הוא מענישו בנגיעים ועושה אותו "מצרוע", והנגיעים כידוע מטמאות רק עפ"י דבור של הכהן היינו אם יאמר הכהן יהיה שחור ואם יאמר טמא יהיה טמא, ללמד אדם דעת כח וגבורתה של הלשון, כי החיים המתה כיד הלשון, ולכן מפרש ואומר הכ' זאת תהיה תורת המצורע ביום שחרתו והוהא אל הכהן, ומזה ידע ויבחר גדול כחו של היצבור ולא יקדל עוד על פיו להוציא דבור של הלשנה בשפתיו.

וכנמ' ברכות יז: נאמר הרבה דברים שהיו חז"ל אומרים בגמ' תפלתם, ואחא מר כרי' דרבינא כי הוה מסיים צלותי' אמר הכי אלקי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר למהר למקללי נפשי חמם ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לי במחורמך וכי' יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צור וגואלי, ובתפלות של שאר האומרים לא הוזכר הסיים של יהיו לרצון וכו', והלא דבר הוא, וראיתי כס' א' שתפלת אלקי נצור שאמר מר כרי' דרבינא הוא באור של יהיו לרצון אמרי פי, שאימת יהיו לרצון אמרי פי אם ינצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה למקללי נפשי חמם ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך.

פסוקים

בַּלְיָאָה הֲרֵאשׁוּנָה שֶׁל פֶּסַח צוּה הַשִּׁי"ת
 שֶׁהָאֵדָם יִכְרֹד אֶת פִּי. כִּי כַחַת
 הַפֶּה הִמָּה אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְדִיבּוּר. וְצוּה
 הַשִּׁי"ת מִצַּת אֲכִילַת מִצַּה, וְשִׁתְיַת הַכּוֹסוֹת,
 וְבוּה יַחְבּוּרֵי אֲכִילוֹת וְשִׁתְיֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה,
 שֶׁהַמִּצַּת הָאֵלֵל יִנְעוּ עַל הָאֵדָם עַל כָּל הַשָּׁנָה,
 שֶׁלֹּא יִבְאוּ דְבָרִים הָאֲסוּרִים לִפְנֵי. וְנִגַד כִּחַ
 הַדִּיבּוּר צוּה הַשִּׁי"ת אֲמִירַת סֵפֶר יִצְיֵאת
 מִצָּרִים, וְבוּה יֵשׁ הִגְנָה עַל כָּל הַשָּׁנָה שֶׁלֹּא
 יִדְבַר דִּיבּוּרִים הָאֲסוּרִים. וְזוּה הוּא לְמַעַן תִּהְיֶה
 תּוֹרַת ה' בְּפִי, שֶׁכֵּל כּוֹחוֹת הַפֶּה יִחְיֶי
 מִכּוֹדוּרִים מֵאֵד וּמֵלֹאִים דְּבַר תּוֹרַה
 (מִי הַשְּׁלֹחַ חֵיל פִּישַׁת בֵּיא)

אִירָא בְּדִאֲרִיזָא (לְקִיט מוֹרֵי פ' ג' עֲשֵׂמֵי מַמְלֵי)
 פֶּסַח הוּא פֶּה סַח, שֶׁהַפֶּה הַתְּחִיל
 לִזְמַר שִׁירִים וְתִשְׁבּוּחוֹת לַהֲשִׁי"ת. כִּי זֶה הַחַג
 הוּא זִמְן חַיִּיחוּתוֹ. וְחִירוֹת הוּא שִׁישׁ בָּאֵדָם
 וְכִ"שׁ (שִׁשְׁתֵּי עָשָׂר) אֵלֶּהי נִשְׁמָה שׁוֹנַחַת בִּי
 סוֹדוּדָה הִיא, הִינֵנו שְׂאִינָה קְשׁוּרָה בְּשׁוּם מִדָּה
 וְכִ"שׁ צוֹמֵדֵת הַמֵּיד לִפְנֵי הַשִּׁי"ת וּמִסְתַּכְלֵלָה
 לְרַצֵּן עֲשֵׂיָהּ, וְכֵל מֵהַ שֶׁהַשִּׁי"ת מֵאִירֵי לֶה
 הוּא עֲשֵׂיָה מִיד, וְאִין שׁוּם דְּבַר מַעֲכָב אֲוֹתָהּ.
 כִּי אֵדָם שְׂמוֹנֵגל בְּאִיחָה מִדָּה וּרְצָה לַעֲשֶׂה
 כִּי אֵדָם שִׁכְבְּנָה מִכְרַח לְהַכִּיחַ עֲצָמוֹ וּלְהַפְּרֹךְ
 מִדָּה שִׁכְבְּנָה. וְאֲפִילוּ יַעֲמוּד מוֹכֵן לְגַמְרֵי
 עֲצָמוֹ מִמִּדָּתוֹ. וְאֲפִילוּ יַעֲמוּד מוֹרֵךְ מַעֲט
 לְקַבֵּל מֵהַ שֶׁהַשִּׁי"ת יֵאִיר לוֹ, מִ"ם צָרִיךְ מַעֲט
 הַכֹּחַ, כְּמוֹ אֵדָם שֶׁהוֹלֵךְ לְמוֹרַח וּכְשִׁירֵצָה
 לִילֵךְ לְמַעֲרַב עֲכִיפֵי צָרִיךְ לְסַכֵּב עֲצָמוֹ.
 הַנִּשְׁמָה אִינָה צָרִיכָה אֲפִילוּ שׁוּם סִיכּוּב,

מִדָּה נִשְׁתַּנְּנָה. מִצַּת עֲשֵׂה לְסֵפֶר בִּיצֵיאת מִצָּרִים
 לִיל ט"ו נִסֵּן שׁוֹנָמוֹר (שְׁמוֹת יג, ח) וְהַגְדָּה
 לְכַנֵּן בְּיוֹם הַהוּא וְכִ"ו הִנֵּה יַעֲקֹב הַמִּצַּח לְסֵפֶר
 לְאֲחֵרִים אֶת כָּל אֲשֶׁר הִפְלִיא הַשִּׁי"ת עִם אֲבוֹתָיו
 וְעַמּוֹנוֹ כְּאֲשֶׁר הִיצִיאנוּ.

אִם יֵשׁ לוֹ בֶּן יִסְפֹּר לְכַנֵּן וְיִסְפֹּר לוֹ לְפִי כַחַת וּלְפִי
 שֶׁכֵּלֵל לְהַכִּינֵנו אֵיכָתוּם הַדְּבָר עַד שִׁיפִיץ, וּמִצַּח
 לְלַמֵּד אֶת הַבֵּן שִׁישְׂאָלָהוּ מֵהַ נִשְׁתַּנְּנָה עֲנִינֵי
 הַלִּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלִּילוֹת, וּמִצַּח לַעֲשׂוֹת לְפָנָיו
 דְּבָרִים מִתְמַהִימִים שִׁתְמָה הַבֵּן וְיִשְׂאֵל מֵהַ נִשְׁתַּנְּנָה
 וְאִי יִשְׁיַכְּרוּ הָאֵב וְיִסְפֹּר לוֹ הַעֲנִיץ, וְנִרְמַז הַעֲנִיץ
 כַּחַתוּהָ (שֵׁם יד) וְהִיחָה כִּי יִשְׂאֵל בֶּן וְכִ"ו, וְקִשְׁהָ
 תִּיכַח וְהִיחָה מוֹיָתוֹ, וְיִצְדֵּק שְׁפִיר לֹמֵר וְכִ"ו יִשְׂאֵל
 וְכִ"ו יֵאָחַז תִּשְׁיִכְהוּ, מִזֶּה נִשְׁמַע דְּמִצַּח מִן הַתּוֹרָה
 הוּא עַל יְדֵי שְׂאֵלָה וְתִשְׁבּוּכָה. וְעַל פִּי פִּשְׁטוֹן טַעַם
 הַדְּבָר, שֶׁבִּיחּוֹת נִקְבַּע הַעֲנִיץ כִּנְפֵשׁ הַבֵּן כְּאֲשֶׁר
 הַשִּׁפְטוֹר בָּא לוֹ עַל יְדֵי מִכְּוִשׁוֹ כִּיּוֹן שֶׁהוֹקְשָׁה לוֹ
 אִיזָה דְּבַר וּכְפִיקָשׁ לְמִצַּח טַעַם. אֵךְ הוּא לְדַעֲתֵי עַל
 פִּי הַנּוֹדֵעַ מוֹר"ל דְּחִיבָתָהּ וְהִיחָה מוֹרֵז לְשִׁמְחָה,
 וְהַכּוֹנֵנָה שִׁמְחָה תְּהִיָה לְפָנָיו ית"ש כְּאֲשֶׁר יִשְׂאֵל
 בֶּן וְהָאֵב מוֹרִיעֵי לוֹ הַטַּעַם וּמִתְפַּעֵל בּוֹנֵפְשׁוֹ כְּאֲשֶׁר
 הַשִּׁיג הַמְּכוּשָׁק כְּמוֹ שְׂאֵמֵר הַחֶכֶם מִי שֶׁלֹּא טַעַם
 וְיָדִין זֶה נִקְבַּע הַעֲנִיץ בּוֹנֵפְשׁוֹ, יוֹתֵר מִמָּה שִׁיִּקְבַּע
 הַעֲנִיץ לוֹ כְּהַדְרִיעָה בְּלִבְּךָ מְכִילֵי שְׂאֵלָה, הַבֵּן הַדְּבָר.
 אֲפִילוּ אִין לוֹ בֶּן סְמוּךְ עַל שְׁלַחְנוֹ, אִזְ כַּסְעוֹדְתוֹ
 וְיִוֹשֵׁב עִם אֲחֵרִים מִצַּח לְסֵפֶר זֶה לֹזֵה,

וּמִצַּח מִן הַתּוֹרָה גַּם כֵּן שִׁישְׂאָלוּ זֶה לֹזֵה מִהַ
 נִשְׁתַּנְּנָה וְכִ"ו, הַגַּם שֶׁכֵּלֵם הַכְּמִים וְיִוֹדְעִים זֶה
 הַדְּבָר, אִם כֵּן אֲוִיָּא לֶה הַטַּעַם שִׁתְכַּתִּי לַעֲלֵי,
 עַכִ"ז הַדְּבָר שֶׁכָּא עַל יְדֵי שְׂאֵלָה כָּא הַעֲנִיץ כּוֹרַח
 הַדְּבָרִים מִסוּדֵר וּמִתְקֵן לַחִיד נִקְבַּע בִּיחַת בּוֹנֵפֵשׁ,
 הִלָּא תוֹרָה כְּמָה מִהַמְּכִרִים אֲשֶׁר יוֹרֵעַ לַחֲבֵר
 אִיזָה עֲנִיץ רַחֵם וּמִתְיִרָאִים פֶּן לֹא יִקְוִכְלוּ הַדְּבָרִים
 לְאוֹרֵן הַמַּעֲרִיץ וּלְשֶׁכֵּל מִחִמָּה קִרְצֵי הַמַּשְׁנֵי וְשׁוֹמֵק
 הַמוֹשֵׁג בְּאוֹרֵךְ וּכְרוֹחַב, אִדִּי לַחֲקֵן זֶה הִיכֵר הַעֲנִיץ
 כּוֹרֵךְ שׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב כִּכֵּל עֲנִיץ וְעִנִיץ כִּדִּי שִׁיִּקְוִכֵּל
 לְשֶׁכֵּל כְּדְבָרִים קִצְרִים, כְּאֲשֶׁר הִיכֵר כִּכֵּל חוֹבֵת
 הַלְּכִבּוֹת בְּשִׁעַר עֲבוּדַת הָאֱלֹהִים אֲמִירָה תִּנְפֵשׁ אֲמִיר
 הַשְּׁכֵל, וְכֵן כְּמָה סִפְרִים שֶׁחִדְבְּרֵי יַחֲזִיר כּוֹרֵךְ רִיב
 וְתַלְמִידֵי. (רִיב מִיַּעַב י"א עֲשֵׂיָה אֵדָה)